

Straža v viharju

Izhaja vsak četrtek • Posamezna številka Din 1'50 • Polletna naročnina Din 15'—
Celoletna naročnina Din 30'— • Čekovni račun: „Straža v viharju“, Ljubljana, št. 16.790

Izdaja: Konzorcij „Straže v viharju“ (A. Tepež) • Urejuje: M. Poštuvan
Uredništvo in uprava: Ljubljana, Miklošičeva 5 • Tisk Jugoslovanske tiskarne (K. Čeč)

Ljubljana, 25. marca 1937

Leto III — Številka 21

Po cestah in skritih prostorih odmeva vpitje zapeljane množice. Judje se skrivajo v ozadju in se satansko režé. Množica pa v pije: »Križaj ga, križaj ga!«

»Kaj sem ti storil, moje ljudstvo?«

Vpitje narašča, znamenja padajo, iz duš nedolžnih Ga preganjajo.

Zastonj. Kristus je enkrat umrl. In za Velikim petkom je prišla Velika nedelja. Judovske straže so popadale v prah. Vstajenje traja še vedno. Zastonj se mučite judje, Kristus je zmagal.

O, Kristus, daj, da v teh dneh doumemo tvoje veliko trpljenje, daj, da razumemo filozofijo križa, daj nam moči na Veliko nedeljo!

Slovenske šolske knjige

(Kar je poudarjenega, smo poudarili mi.)

Dr. Janko Orožen, Zemljepis kraljevine Jugoslavije za IV. razred srednjih šol. 1933. Tiskarna Merkur.

Str. 50. O Jugoslaviji: »kajti 85% njenega prebivalstva pripada jugoslovanskemu narodu.«

Str. 51.: »Jugoslovani so telesno zdrav in krepak narod. Vsi Jugoslovani govore isti jezik, čigar narečja segajo od Zilje do Soluna ter brez določljivih mej prehajajo drugo v drugo. Različna usoda, ki je oblikovala njihovo preteklost, je povzročila, da sta se pri njih razvila dva književna jezika, srbohrvatski in slovenski, ki pa sta dobila definitivno obliko šele za zadnjih sto let. Srbohrvaški jezik uporablja okrog

Po ozkih, zaprašenih ulicah Jeruzalema odmeva divje vpitje. Sonce pripeka vedno bolj, množice se zgrinjajo od vseh strani. Dolg sprevod se vije po cesti. Na strmem klancu vidi vsa množica križ in človeka, ki leži v prahu pod njim. Nag je, ves krvav, razmesarjen in opljuvan. Vpitje zdaj še naraste. Podivjana množica se smeje trpečemu človeku. Judje se ob strani satansko režé. Delo jim gre v klasje.

V sijaju opoldanskega sonca zabijajo v to razmesarjeno telo žeblice. Krvaveče telo visi med nebom in zemljo.

Tako je umrl Kristus na Veliki petek. Njegovo poslanstvo je končano. Vse to je videl že davno prej, pa ni tožil in omahoval. Ni mu bilo za mladost, za lepoto, za življenje. Hotel je umreti v polnosti svojega življenja. Njegova telesna smrt je bila v službi Boga, duše, bila je odkup našega življenja. On je nosil v duši moč, Boga, njegovo voljo, življenje —

To je filozofija križa — filozofija krščanstva: Telo se mora podrediti duhu, da se poduhovi.

deset in pol milijona, slovenskega pa okrog 1.100.000 Jugoslovancev. Oba književna jezika uživata popolno enakopravnost.«

Str. 53.: »V državi imamo tri popolne univerze: v Beogradu, Zagrebu in Ljubljani.«

Str. 54.: »Telesno kulturo goji Jugoslovanski Sokol, človekoljubje pa društvo Rdečega križa.«

Str. 83.: »Ljubljana je prosvetno središče slovenskega dela naroda.«

Str. 84.: »Više ob gorenji Savi je Radovljica in blizu nje Lesce (avtomob. izhodišče za Bled); še više Jesenice (važno železniško križišče; proge: na Koroško skozi prekop in ob Savi na Trbiž ter Bohinj — pa Italijo, močna železna industrija.)

Pogosti izrazi: tvori, ogranek, prekinjen, se nahaja, pronika, velelepa, nadkriliti, baviti se, ogromen, pekmez, blagodat, svrha, mnogobrojen, daleko.

Na strani 92. lepa fotografija Maribora z napisom: Banjaluka.

Obstoja različnih skupin v družbi ne moremo zanikati. Nekatere med njimi so naravne t. j. take, ki izvirajo iz narave človeka ali iz njegovega udejstvovanja. Skupine po naravi človeka: moške, žene, fantje, dekleta in skupine po udejstvovanju, ožje ali bolj na široko odmerjene: kmetje, delavci, obrtniki, uradniki, svobodni poklici in zopet med njimi manjše skupine, so trajne. Nove potrebe in nove tehnične pridobitve lahko izvabijo nastanek novih poklicnih skupin ali nekatere obstoječe odpravijo, toda bistvenih sprememb v teh skupinah ne more biti. V človeški naravi so osnovane; narave pa ne more nihče vreči s tečajev, zato tudi ustanov ne, ki na njej slone. Lahko pa so v pravni obliki družbe bolj ali manj upoštevane, kakršen je pač duh časa in ljudi. Trenja med njimi so neizogibna, ker je pač vsakemu najbližja lastna korist. Dokler se drži v pravih mejah in ne išče lastne koristi na škodo drugega, ampak se zadovolji s svojim deležem, je to načelo vsekakor pravilno in

Razredna mistika

Zaradi Marksovega pojmovanja kapitala, po katerem je vsak kapitalistični družabni red (ki temelji na delitvi dela in kapitala) nujno nderuški in po katerem so delavci nujno vedno izkoriščani, delodajalci pa prav tako nujno izkoriščevalci, oznanja marksizem v vseh odtenkih do boljše vizma kot načelo razredni boji, boj delavca proti delodajalcu do diktature proletariata in neke utopične brezrazredne družbe. Čudovita je mistika razrednega boja, mešanica iskrene želje zatiranih in zapostavljenih, zaničevanih in na stopnjo stvari in sredstva ponižanih po boljšem in pravičnejšem redu s hinavskim izrabljanjem satansko navdahnjenih zapeljivcev in slepilcev, glasnikov nevere, nereda, nasilja, krvi in strasti z eno željo — dobiti oblast nad družbo. Porušenje tega, kar je urejeno, zdravo, slepo izdivjanje nagonov in neomejena, ultrafasiistična oblast je program pravih voditeljev razredne mistike. Kaj naj iz tega nastane, mnoge ne zanima. Teoretiki sanjajo o neki brezrazredni družbi, ki pa povsem presega zmožnosti našega spoznavanja in naših predstav, demagogi si z njo ne belijo glave, dejanski oblastniki pa se pod silo razmer vračajo k načelom, proti katerim in zaradi katerih so dvižali revolucionarno zastavo in stisnjeno pest. Da pa jim ne bi kdo očital, da so izdali svetovno revolucijo in interese proletariata, poskrbijo za to tajna policija, cenzura, državni tožilec, taborišča in rabelj.

Čudovita je mistika razrednega boja in mnogi se ji udajajo, ker ji ne vidijo ali ne marajo videti pravega obraza. V obstoju dejanskega trenja med posamezniki in družbenimi skupinami vidijo njeno potrdilo. Ko pa so se ji predali, so le redki tako močni, da se je otresejo, ko so spoznali, da se za njo skriva sovraštvo, volja do rušenja, razvezana strast in — Ahasverova postava judovskega mesianizma.

Obstoja različnih skupin v družbi ne moremo zanikati. Nekatere med njimi so naravne t. j. take, ki izvirajo iz narave človeka ali iz njegovega udejstvovanja. Skupine po naravi človeka: moške, žene, fantje, dekleta in skupine po udejstvovanju, ožje ali bolj na široko odmerjene: kmetje, delavci, obrtniki, uradniki, svobodni poklici in zopet med njimi manjše skupine, so trajne. Nove potrebe in nove tehnične pridobitve lahko izvabijo nastanek novih poklicnih skupin ali nekatere obstoječe odpravijo, toda bistvenih sprememb v teh skupinah ne more biti. V človeški naravi so osnovane; narave pa ne more nihče vreči s tečajev, zato tudi ustanov ne, ki na njej slone. Lahko pa so v pravni obliki družbe bolj ali manj upoštevane, kakršen je pač duh časa in ljudi. Trenja med njimi so neizogibna, ker je pač vsakemu najbližja lastna korist. Dokler se drži v pravih mejah in ne išče lastne koristi na škodo drugega, ampak se zadovolji s svojim deležem, je to načelo vsekakor pravilno in

je upoštevajoč blaginjo vse družbe in uspevanje vseh njenih členov, gotovo v skladu z naravo in za družbeno življenje koristno.

Toda tudi v teh posameznih skupinah imamo dvoje vrste ljudi, ki se na istem polju udejstvovanja nekako ločita, delavce in delodajalce. In tukaj nastavlja razredna mistika svojo mistiko in bajko o neizprosni in nujnem nasprotju med izkoriščanim razredom delavcev in izkoriščevalnim razredom delodajalcev. Iz dejansko neurejenega razmerja med delavcem in delodajalcem, ko so res delavci prikrajšani pri svojem deležu na proizvodnji, izvajajo nelogičen sklep: **dejansko izkoriščanje**, ki pa ni nujna posledica ločitve dela in kapitala, ampak le **posledica po individualizmu uvedenega krivega načela o neodvisnosti gospodarstva od morale**, ki je sprostito prej vezane gone sebičnosti, so oklicali za bistveno vsebino kapitalističnega gospodarskega reda. Nadaljnji sklepi so logični: borba proti delodajalcu mora biti neizprosna in nepomirljiva, delodajalce je treba kot družbi nevaren razred uničiti. Borba bo uspela le v skupnosti, torej: proletarci vseh dežel združite se! Toda osnovna zmotna je postavila vso razredno mistiko, kolikor je v njej razumljivega, na zmotno osnovo. Zato je vsa in v celoti zmotna in zgrešena. Če je razdelitev dohodkov od proizvodnje krivična, je treba odpraviti krivično razmerje med dohodki delavca in delodajalca ter odpraviti vsa zmotna načela gospodarskega liberalizma. Na temelju naravnega sodelovanja delavca in delodajalca pri proizvodnji je treba določiti pravičen odnos med obema, kjer bo vsak zahteval in dobil, kar mu gre. Določevanje tega razmerja bo seveda vedno povzročalo neko napetost, toda ta ne bo šla na oškodovanje drugega, ampak bo samo zahtevala svoj delež, do katerega ima pravico. To pa seveda ne bo več razredni boj zaradi načela, ampak teženje, da si delavec v gospodarskem procesu, ki ga pojmuje organsko in občestveno, zagotovi delež na dohodkih proizvodnje, ki mu pripada po načelu socialne pravičnosti.

Tako vstaja proti načelu razredne mistike, ki je pravilno samo v toliko, kolikor ugotavlja dejansko izkoriščanje delavca, česar pa tudi drugi ne taje, sicer pa povsem zmotno in žal še sredstvo in krinka strastnega protiverskega boja ter boja proti resničnemu izboljšanju družbenega reda, načelo naravnega pojmovanja družbe v njeni družbeni in gospodarski zgradbi: proti nenaravni razredni razcepljenosti naravno sodelovanje, proti sovraštvu ljubezen do sočloveka, proti brezverski tendenci npravna obnova in vzpostavitev npravnih načel tudi v gospodarstvu, proti namenu razredne mistike — utopični brezrazredni družbi, človek kot telesno duhovno bitje z neumrjočo dušo. Delajmo na tem, da zmagamo naravno pravo nad nenaravnim in zmotnim v mišljenju in dejanju!

Četrta internacionala

Trocki povzroča vedno več govoric: moskovski proces v avgustu 1936, ki je stal življenje 16 njegovih zvestih; njegova najnovejša knjiga »Izdana revolucija«, ki predstavlja ogromno obtožnico proti Stalinu; zadnji proces proti »trockistom«: Radeku, Pjatakovu in ostalim njegovim somišljenikom v Moskvi; tatvina dokumentov iz Trockijevega arhiva v Parizu v novembru 1936; odkritje »trockistične centrale v Rostovu ob Donu in končno umor bankirja Navašina v Parizu. Vse to so dejstva, ki jasno kažejo, da Trockij dosledno zasleduje svoj cilj in da ima v Rusiji in v inozemstvu številne prijatelje: od njega ustanovljena četrta internacionala je dosegla precejšen razmah. Zlasti v Franciji in Španiji se njeno delovanje ne more več prezreti.

Trocki je bil, kakor je znano, l. 1928 od Stalina pregnan v Turkestan, leto pozneje pa izgnan iz Sovjetske Unije. Najprej se je naselil v Turčiji, odtod je »romal« v Francijo, dalje časa se je mudil na Norveškem; končno se je decembra l. 1936 naselil v Mehiki.

Podali bomo kratek pregled Trockijevega mednarodnega delovanja, pripomniti pa je treba, da imata oba, Trockij in Stalin isti cilj, namreč svetovno revolucijo, razlikujeta se samo v načinu, kako in kdaj naj se izvede. Trockij ima važno nalogo, da v inozemstvu pridobi one komuniste, ki so že začeli obupavati videč, da Stalinova Sovjetska Unija ne kaže one slike raja na zemlji, kakor so ga obljubljali komunistični agitatorji; te mora pridobiti Trockij z utemeljevanjem, češ da je kriv slabega stanja v USSR samo Stalin, ki se je izneveril Leninovemu in Marksovemu nauku. K temu se seveda pridruži osebno nasprotje med obema krvolokoma, Stalinom in Trockim, ki oba hlepita za samovlado nad brezpravnimi masami Sovjetske Unije.

Nesoglasja med Stalinom in Trockim ne izvirajo iz različnega tolmačenja boljševiških nauk, temveč so povsem praktičnega značaja. Kajti program komunistične (tretje) internacionalne se popolnoma strinja z idejami Trockega, ki jih je izdal v svoji knjigi: »Izdana revolucija«, ali s programom četrte internacionalne, ki ga je objavilo glasilo francoske deželne sekcije četrte internacionalne »La Lutte ouvrière« dne 8. januarja 1937.

Trockij in Stalin imata pred očmi isti cilj: svetovno revolucijo. Toda dočim zahteva Trockij takojšnjo sproščanje svetovne revolucije, skuša Stalin doseči isto po ovinkih: njegova sredstva so ljudska fronta, zapletena pota evropske diplomacije in Zveza narodov.

V notranjepolitičnem pogledu očita Trockij Stalinu, da je ustvaril ogromen birokratičen aparat, ki duši mase in s tem uničuje revolucionarno navdušenje. Dalje dolži Trockij Stalinov režim povratka h kapitalizmu, četudi po indirektni poti: v svoji knjigi »Izdana revolucija« razlaga, da Sovjetska Unija s svojimi neenakimi delavskimi plačami ni samo zopet dosegla razmer kapitalističnih držav, temveč jih je daleč nadkrilila.

Trockij, ki je sam stoodstotni revolucionar, dela Stalinu odgovornega za številna protislovja v notranji in zunanji politiki Sovjetske Unije. Zlasti ga bode v oči poziv kominterne pred nekaj leti na vse komunistične stranke sveta, da spremene svojo taktiko in to smatra za najhujšo nedoslednost. Po tej spremeni taktiki, se »meščane« ne sme več odbijati, temveč se mora tudi tako zvane srednje sloje pridobiti za novostanovljeno »ljudsko fronto«, ki jih bo pod vodstvom Moskve krepko izrabljala. Danes gre do komunisti v stremljenju, da pridobe čim večji vpliv, celo do zanikanja samih sebe. Zdi se, da se je ta metoda vsaj v začetku sijajno obnesla, ker je »ljudska fronta« omotala v svoje mreže tudi »zmerne« elemente in široke mase si domišljajo, da postaja komunizem bolj »meščanski«, to se pravi, da ni

Katoliška akcija

Kardinal državni tajnik Peter Gasparri je v treh pismih o Katoliški akciji (italijanskim škofom z dne 2. oktobra 1922, predsedniku italijanske Katoliške akcije z dne 2. oktobra 1923 in kardinalu Hlondu z dne 20. aprila 1929) zelo posrečeno naglašal, »da Katoliška akcija ni vodstvena (direttrice, direttiva) akcija v teoretičnem redu, marveč izvršujoča (executrice) v praktičnem redu.« Da bomo mogli omenjeno razmerje med hierarhijo in klerom točno razmejiti, razlikujmo z Guerrijem (o. c. 268 in nsl.) v Katoliški akciji načela, namene in sredstva. Glede načel, ki se jih mora Katoliška akcija pri svojem delovanju držati, velja, da jih določa in tolmači učeča cerkev, to je hierarhija. Gre za verska in pravna načela, ne n. pr. za organizacijska. Pri namenih Katoliške akcije moramo razlikovati celotni namen in njene delne namene. V čem obstoji celotni namen Katoliške akcije (»kraljestvo božje«), to razlaga in določuje hierarhija. Posamezne delne namene, n. pr. kateri namen naj letos določena pokrajinska Katoliška akcija skuša doseči, določa pristojna cerkvena hierarhija z laičnim vodstvom Katoliške akcije. Kolikor bolj za podrobne namene bo šlo, toliko bolj bo odločala hierarhija le v sporazumu z laičnim vodstvom Katoliške akcije. Sama izvedba delovnega programa Katoliške akcije pa je prepuščena vodstvu Katoliške akcije, ki seveda bistvenih in nujnih sredstev Katoliške akcije ne sme spreminjati, zanemarjati ali opuščati.

Pri izvršujoči akciji v praktičnem redu je laično vodstvo Katoliške akcije vodstvo v polnem pomenu te besede. Takšno vodstvo zahteva že aktivni značaj tega delovanja in dejstvo, da »izvršujoča akcija« nujno prestopi zgolj versko in pravno območje, ki je pridržano kleru.

Stvar cerkvene hierarhije je n. pr. določati katoliški nauk o zasebni lastnini, o vrednosti dela in podobno; laično vodstvo Katoliške akcije pa na pobudo hierarhije določuje, kako bi organizacije Katoliške akcije in pridružene pomožne sile ta nauk med ljudi razširile, katera propagandna sredstva naj bi se pri tem uporabljala, katera prilika bi se zlasti uporabila in podobno.

Hierarhija sklene n. pr., naj se to leto zlasti skuša zaustaviti nemorala po javnih kopalnicah; v zvezi z laičnim vodstvom sestavi potreben program, njegovo izvedbo pa prevzame laično vodstvo Katoliške akcije.

Hierarhija odloči, katero časopisje je katoliško in v danem primeru najbolj koristno; laično vodstvo Katoliške akcije pa ima nalogo, da izpelje propagando za to časopisje.

Iz navedenih zgledov je menda razumljivo, kako je umeti »izvršujočo akcijo« in laično vodstvo Katoliške akcije.

Zvezo med hierarhijo in edinicami Katoliške akcije vzdržujejo v to pooblašeni du-

hovniki, ki se navadno imenujejo cerkveni asistenti; nova pravila Slovenske Katoliške akcije pa imenujejo cerkvenega asistenta (po hrvaškem zgledu) kratko duhovnik. V tej svoji funkciji je cerkveni asistent zastopnik cerkvene hierarhije pri edinici Katoliške akcije, za katero je imenovan. O nalogah, ki mu pripadajo, bomo govorili pozneje.

VII.

Da se značaj Katoliške akcije tem bolj pojasnijo, je treba še omeniti nekatere stvari o vlogi klera v Katoliški akciji. Beseda kler na tem mestu nam ne pomeni duhovščine vobče, marveč le tiste duhovnike, ki jih cerkvena oblast pošlje v Katoliško akcijo. Ta je namreč po svojem bistvu laična organizacija in zato duhovnik kot tak nima direktno nobene vloge v njej, kakor n. pr. duhovnik, ki nima kakršnekoli misije, ni direktno udeležen pri dušnem pastirstvu. Navzlic temu pa mora vsak duhovnik, bodisi svetni bodisi redovni, Katoliško akcijo priporočati, ljudi k njej navajati in podobno.

Vsaka edinica Katoliške akcije ima od cerkvene oblasti postavljenega duhovnika, tako imenovanega cerkvenega asistenta. Prva njegova naloga je, kakor smo videli, da zastopa cerkveno oblast pri edinici, pri kateri je nastavljen. Poleg te pa ima še druge. V pismu msgru. Perdomu o Katoliški akciji v Kolumbiji z dne 14. februarja 1934 papež tako le očrtuje vlogo cerkvenih asistentov: »Biti morajo duša organizacij, vir energije, navduševalci za apostolat, predstavniki škofovske avtoritete. Vodstvo in odgovornost v organizacijah samih prepuščajo sicer laikom, sami pa morajo biti porok, da se bodo načela in navodila, ki jih določijo cerkvena hierarhija, zvesto in stalno izpolnjevala.« V pismu argentinskemu episkopatu z dne 4. februarja 1931 poudarja papež, da ima cerkven asistent dvojno nalogo. Prvič mora voditi laične člane tako, da ne zaidejo od prave smeri, ki jo mora imeti Katoliška akcija, in da se trajno in zvesto izpolnjujejo navodila cerkvene hierarhije. Druga njegova naloga pa je, »da oblikuje duše članov Katoliške akcije po krščanskih vzorih«, zlasti tistih, ki bodo voditelji. Za to nalogo je sprejel duhovnik nadnaravno sposobnost in nalogo pri svojem posvečenju za duhovnika.

To »oblikovanje duš« je za apostolsko delo neobhodno potreben pogoj. Zakaj nihče ne more dati, česar nima. Kdor hoče druge pridobivati za stalno življenje v milosti božji, mora sam tako živeti. Kdor nima v sebi nadnaravnega ognja, ta ne bo nikogar pridobil za Kristusa. Kdor ne čuti apostolsko, nadnaravno požrtvovalno, ta ni za apostolsko delo.

Iz povedanega je razumljivo, da je omenjena druga duhovnikova naloga v Katoliški akciji bistvenega pomena. Razumljivo je, kar pravi papež v istem pismu argentinskemu

episkopatu, da namreč Katoliška akcija brez vestnega dela duhovnikom »ne more ne priti z delom ne uspevati ne donati sadov«.

Duhovnikova vloga v Katoliški akciji je torej bistvena. Brez nje Katoliške akcije ni. Toda ta vloga je svojevrstna; od pravnega in tehničnega vodstva Katoliške akcije se razlikuje po svojem bistvu. Papež ponovno s poudarjanjem duhovnikovega dela v organizaciji Katoliške akcije hkratu naglašala, da mora duhovnik vodstvo v organizacijah Katoliške akcije in odgovornost prepustiti laikom. Duhovnik, ki tega ne bi storil, bi grešil proti bistvu Katoliške akcije.

O razmerju med laičnim vodstvom Katoliške akcije in med duhovnikovo vlogo v njej navajajo tole primere: Mislimo si večjo karavano ali oddelek vojske z lastnim vodstvom. Ta četa pride na nepoznan teren. Dobiti mora vodnika, ki bo kazal pravo smer. Četa gre za tem vodnikom. Če se sedaj vprašamo, kdo to četo vodi, moramo reči, vodi jo vodnik kažipot in vodi jo četno vodstvo, toda vsak po svoje. Kažipot nakaže smer; odhod, korak, razvrstitev, dolgost maršev, počitek in tako dalje pa odreja četno vodstvo. Če prenesemo podobo na Katoliško akcijo, bomo rekli, vlogo kažipota ima duhovnik, vlogo četnega vodstva pa laično vodstvo Katoliške akcije. — Vsaka primera nekoliko šepa, tako tudi naša. Kažipot v idejnem svetu ne zadosti svoji nalogi, ako le hladno in mirno pokaže smer, marveč mora ljudi za svojo idejo pridobivati in stalno navduševati. Kažipot v apostolskem delu pa mora vrh tega duše še nadnaravno usposabljanje, da bodo »izoblikovane po krščanskih vzorih« mogle izvrševati apostolsko delo.

Tako opisana duhovnikova vloga v organizacijah Katoliške akcije utegne včasih zahtevati izredne in vztrajne potrpežljivosti. Reducira se, da tako rečem, zgolj na moralno vplivanje. Vsi pa vemo, da v organizaciji večkrat konkretni cilj hitreje dosežeš, ako se polastiš najprej vodstva, in potem »oblastno« odrediš, za kar bi sicer moral člane z dokazi pridobiti in navdušiti. Prav tako je znan izgovor voditeljev v organizacijah: bolje in prej sam naredim, kakor pa da bi druge prigovarjal naj to store.

Iz teh razlogov se je dogajalo, da je postal duhovnik v naših organizacijah na deželi večkrat nekakšen »diktator«, ki je raje tudi mehanične posle sam vršil (n. pr. posle tajnikov in podobno), kakor pa da bi druge s potrpežljivim in vztrajnim poukom za ta dela vzgajil. Tako ravnanje je sicer trenutno delo olajšalo, v celoti pa se je bridko maščevalo.

Kdor pa bi v Katoliško akcijo uvajal to taktiko, ta bi delal nepopravljivo škodo. Za Katoliško akcijo bi bilo veliko boljše, da bi takega človeka, če tudi je duhovnik, ne bilo zraven. Tako ravnanje bi ne bilo samo nezgodno, nerodno in nepraktično, marveč bi naravnost ubijalo duha Katoliške akcije, bilo bi popolno zanikanje bistva Katoliške akcije.

(Nadaljevanje prihodnjic.)

tako nevaren, kot ga slikajo. (Tudi na naši univerzi smo videli ta preobrat v taktiki naših »salonskih« komunistov!)

Trockemu taki premeteni ovinki v komunistični taktiki niso všeč, ker so preveč kompromisarski (n. pr. komunistična »Humanité« od 7. julija 1936 piše, da je ohranitev srednjih slojev: malih trgovcev, obrtnikov, kmetov naravnost nujna! Seveda so to le prazne besede, ki naj privabijo ljudi v »ljudsko fronto.«) Daljnje zahteve Trockega so, da se popolnoma uniči družina kot »barbarska ustanova«, da se vrši neusmiljeni boj proti vsem veram (to se tudi izvaja, izjemo tvori samo judovska vera iz razumljivih razlogov!) Vedno pa zahteva čim hitrejši izbruh svetovne revolucije.

Ko je Stalin l. 1928 dovolil Trockemu, da je odšel v inozemstvo, ni mislil, da si bo pridobil tak vpliv, da bi postal nevaren njegovi

osebni diktaturi in njegovi politiki. Tudi se Stalin ni upal ravnati s Trockim kot s kakim zločincem, da bi dal ustreliti človeka, ki je imel od začetka revolucije v Sovjetski Uniji zelo važno vlogo. V letih 1930—33 je poskušal Stalin doseči poravnava s Trockim, ki je razvijal vedno večjo delavnost in je imel vedno več pristašev tudi v sami USSR. Prišlo je do pogajanj v Royatu l. 1933, kjer se je Trockij sestal z Litvinovim, ki mu je sporočil Stalinove predloge.

Ko so bili vsi poskusi sprave brezuspešni, je Stalin proglasil Trockega in njegove pristaše za smrtne sovražnike moskovskega režima. Da bi jih v oči »pravovernih« revolucionarjev pripravil ob zaupanje, ga je označil mednarodni komunistični tisk za »fašista«, agenta »Gestapo« (nemška tajna policija), hlapca buržuazije. V Sovjetski Uniji so vse nasprotnike režima označili kratkoma kot

»trockiste«, brez ozira na njih politično pričanje. Dva od Jagode, Višinskega in Jeržova (na povelje Stalina) vprizorjena procesa v avgustu 1936 in januarju 1937, sta služila za to, da se iznesejo pred sovjetsko javnost »podli zločini« trockistov, ki so »delali za ponovno vpeljavo kapitalističnega sistema v USSR in s tem za vzpostavitve kulaštva in podjetništva« (Izvestja 21. 1. 1937).

Ob neznatnih razlikah glede načina, kako priti čim prej do svetovne revolucije je borba med Stalinom in Trockim boj za oblast: Stalin se krčevito oklepa oblasti v Kremlju, ki mu jo hoče odvzeti Trockij. Zato skuša z vsemi sredstvi uničiti svoje nasprotnike in se ne straši tudi najbolj krvavih dejanj; zaveda se namreč tudi, da je njihova kritika upravičena, a odnehati pa ne sme, ker bi sicer bilo konec njegove diktature.

(Nadaljevanje prihodnjic.)

Hodil po zemlji sem naši . . .

Narodnostni problem kočevskega ozemlja.
(Prof. Gorše Miroslav.) (Nadaljevanje.)

Tisti, ki hočejo po svoje reševati ta problem, so si prilastili Lajovčevu idejo izolacije kočevskih Nemcev. Tej ideji je v precejšnji meri žrtvovana gimnazija in zadnji čas pospešena agitacija za preselitev okrajnega glavarstva iz Kočevja v Ribnico, in premestitev zavoda za slepe v Mengeš. Preselitev glavnih zavodov in uradov v druge kraje bo — vsaj po njih mnenju — Nemce gospodarsko uničila. Tako morejo govoriti le tisti, ki razmer na kočevskem ozemlju ne poznajo, ali pa so napačno poučeni. Gotovo je, da bi tega ali onega na ta način precej prizadeli — zaradi odprave višje gimnazije imajo meščani milijon dinarjev izgube —. Toda s tem jih ne bi niti v gospodarskem niti narodnem oziru uničili. Ne pozabimo, da prinašajo ondodni krošnjari vsako leto čedne tisočake domov iz Nemčije, odkoder dobivajo tudi redne podpore v namen propagande ali pa da podpro kakega propalega trgovca. — Tudi oni Kočevjari, ki so se izselili v Ameriko, redno pošiljajo svojcem dolarje. Vse te podpore bi Nemci gotovo še zvečali, če bi njihovi rojaki in odpadniki ostali osamljeni na tem otoku. — Pripominjam, da si Nemci ničesar bolj ne žele kot izolacije, ker s to bi se vsekakor zmanjšalo nadležno nadzorstvo nad vsem njihovim neljalnim početjem. Oni ne bi pogrešili niti gimnazije, niti okrajnega glavarstva. Edino škodo bi od izolacije imeli Slovenci, ki bi bili v tem primeru Nemcem izročeni na milost in nemilost v pospešeno raznarodovanje. Treba je enkrat za vselej pribiti dejstvo, da Nemci in ponemčenci na tem otoku ne prebivajo kompaktno. V vsem kočevskem okraju se je pri uradnem štetju l. 1931 vpisalo za Nemce 9633 ljudi, katerih velika večina odpade seveda na kočevski otok, na katerem so ravno tedaj vpisali za Slovence 9224 ljudi (v tem številu je tudi zapopadenih nekaj drugih južnih Slovanov in Čehov). Toda ne pozabimo, da je moral marsikateri slovenski siromak vpisati sebe in vse svoje otroke za Nemce, zaradi vsakdanjega kruha, ki mu ga je rezal

nemški delodajalec! Vrh tega pa je v posameznih krajih število Slovencev zadnji čas znatno poskočilo. V vaseh Ograja, Zdihovo, Maverle je že večina slovenska, v Borovcu, Mozlju, Koprivniku, Mlaki in še dosti vaseh se je slovenski živelj pomembno okrepil, vendar pa marsikje ne more s pravo barvo na dan, ker je ustrahovan in odvisen od nemškega sovaščana. Ali naj vse te tisoče Slovencev z izolacijo izročimo nemškemu objemu?! To bi bila nepremišljena slepota. Naša dolžnost je, da nudimo raztresenim Slovcem vsaj moralno zaslombo, če že ne gnotne — da slovenski živelj na tem otoku okrepimo in preprečimo nadaljnje ponemčevanje — z izolacijo pa bi dosegli prav nasprotno.

Rušitev tako važnega kulturnega zavoda kot je gimnazija, se vrši docela v smislu izolacije, ki ustreza samo nemštvu. Vse drugače so znali ceniti Nemci pomen gimnazije, ki so jo ustanovili leta 1871 kot »deutsche Pflanzanstalt«, to je, v svoje propagandne namene, da utrjuje nemštvo do Kolpe in pomaga zidati nemški most do Sušaka. Ze v otroškem vrtcu, ki ga je osnoval Schulverein v Kočevju, so vcepljali slovenskim otrokom ljubezen do nemštva, potujčevanje se je nadaljevalo v osnovnih šolah, ki jih je vzdrževalo isto nemško šolsko društvo v Grčaricah, Maverlu, Ovčaku, Svetlem potoku, Skrilju in Verdrenju. V gimnaziji pa je bilo raznarodovalno delo dokončano, podpirano od vlade in c. kr. uradov.

Nemci so se zavedali, da je šola najuspešnejše sredstvo za vzgajanje odpadnikov, zato so ravno ustanovili »Schulverein«.

Mi pa rušimo oni zavod, ki je dandanes ognjišče narodne ideje, ki osvetluje kot neizgorljiva plamenica mesto in okolico ter razganja nemškutarstvo meglo, budi narodne mlačneže in širi narodno zavednost. Mladina se vzgaja vseskozi v narodnem duhu, profesorji narodnega jezika in zgodovine imajo tozadevno največ priložnosti, ko odkrivajo učencem knjigo trpljenja, ki sestavlja našo preteklost. Učijo jih spoznavati narodov duševni obraz, ki so ga klesali naši kulturni de-

lavci. Mladino vodijo po potu, ki so ga pokazali narodni voditelji in preroki: od Trubarja preko narodnih preporoditeljev do našega največjega narodnega genija Prešerna, ki je izpričal veliko ljubezen do svojega rodu v Sonetnem vencu.

Leto za letom ponavljamo Slomškove besede, da je materni jezik najdražja dota naših prednikov. Prikazujemo jim delo očetov v borbi za narodno enakopravnost, za naš narodni program v znameniti dobi taborov.

In tako privedemo mladino do najsvetlejšega momenta naše zgodovine, do majske deklaracije, ki zaključuje tisočletno borbo.

Tedaj je iznova vstal Prešeren - Črtomir ter nam pokazal pot, kjer si sinovi Slave »prosto voljo vero in postave«. Vzbuja jim samozavest, govoreč, da ima lahko vero vase narod, ki je vzdržal tisočletni pritisk narodnega neprijatelja, — da sme s ponosom zreti v bodočnost narod, ki je rodil toliko kulturnih delavcev. Tako dorašča Prešernov rod na tleh, kjer so nekdanj navduševali mladino za valhalo in Tevtonijo.

Tudi izven šole so profesorji glavni in najaktivnejši funkcionarji v prosvetnih, narodno-obrambni, narodno-gospodarskih, strokovnih, vzgojnih in karitativnih društvih, katerih procvitanje je v veliki meri odvisno od sodelovanja profesorjev. Marsikatero društvo bi le še životarilo ali vsaj ne bi moglo pokazati takega uspeha, če z ukinitvijo višje gimnazije dobiš del učnih moči odide drugam.

S tem izpodbijamo neresnične trditve nekaterih neprijateljev kočevske gimnazije, češ da na njej prevladuje nemški duh in da se profesorji premalo udeležujejo v javnosti. Odločujoče činitelje, ki so želeli dobiti vpogled v naše razmere, so premotili z neverjetno izmišljotino, češ da je na zavodu nad polovico dijaštva nemške narodnosti, kar naj bi bilo čisto umevno, ker je kočevski otok nemški. Nemcem pa gimnazije ne smemo dati, zato je po njihovem mnenju najbolje, da se polagoma odpravi.

Ugotavljamo, da je letos na zavodu le 40 dijakov, ki so navedli nemško narodnost, a še med temi je večina slovenskega pokolenja. V primeri s celotnim številom dijaštva letošnjega šolskega leta, to je 250, je njihovo šte-

vilo kaj neznatno in ne more spadati med razloge za odpravo gimnazije.

Isto velja o trditvi, da je kočevski otok nemški. Odlučite umetno nemško vrhno skorjo, pa boste prišli do prvotnega, čisto slovenskega jedra. Nekatera krajevna imena dokazujejo, da so se tod naselili Slovenci še pred prihodom Nemcev — ali pa v močnejšem številu istočasno z njimi, tako da so Slovenci dali imena naselbinam. Ker pa oni niso politično nič pomenili pod nemškimi graščaki, so se ponemčili in z njimi vred tudi krajevna imena, n. pr. Malgern (Mala gora), Rieg (Reka), Morobitz (Borovec), Obrern (Gorenje), Kerndorf (Klina vas), Kukendorf (Kuhovo), Windischdorf (Slovenska vas), iz vasi Sela so naredili »Seelen«, današnje Zelje!

Kdor sodi tudi na podlagi osebnih imen in priimkov, da tod prebivajo zgolj Nemci, je na napačni poti. V dobi narodne nezavednosti in nemške oblastnosti in agresivnosti je bilo kaj lahko potujčevati slovenska imena. Ze v krstne matrike so vsakega slovenskega otroka zapisali po nemško. In tako je prišel v šolo z nemškim imenom ter veljal pred svetom za Nemca. V dobi germanizacije so nemški uradniki samovoljno nemčili slovenska imena, ne da bi bili za ta nezakoniti posel klicani na odgovornost. Naj navedem samo nekatera: Wambitsch (Bambič), Woucha (Bolha), Woitz (Bojc), Tschelleschnig, Preiditsch, Notsch, Meditz, Kosel, Oblack, Lebstruk (= Levstik!), Peteln, Kerschnitz, Lessar, Saitz, Sakreischegg, Vessell, Schindra itd.

Koliko jih je še dandanes med nami, ki so svojevoljno in protizakonito ponemčili svoje ime, samo da bodo veljali za bolj »imenitne«, prezirajoč slovensko poreklo, kakor priča njihov krstni list!

Ali bodo naši ljudje verjeli nemški pesnici, ki je pred tremi leti pisala v »Kočevjari«, da prebivajo ob Rinzi sami pristni Franki in da je Kočevje »eine rein deutsche Stadt«? Potem so tudi naši Kraševci in Primorci »pristni Italijani«, ker so njihova imena nasilno poitalijančili. V Kočevju je danes dve tretjini Slovencev, glede ostalega ozemlja pa primerjajte zgoraj navedeno uradno ugotovitev številčnega stanja iz leta 1931.

(Dalje prihodnjič.)

Dr. Anton Mahnič

(Dalje.)

Umetnost pa ni avtonomna, ni sama sebi namen. Bog je namreč namen vseh bitij, tudi človeka in njegovega delovanja, torej tudi umetniškega. Zato umetnost tudi ni neetična! »Umetnik ima nalogo ustvarjati ideale (pravzore stvari), slikati mora življenje, kakršno bi moralo biti, da odgovarja svojemu vzoru, v svoji idealni popolnosti. Glavni predmet umotvora bodi dobro, lepo; grdo in slabo sme lepoto le spremljati, da se poslednja v njega nasprotju sijajneje pojavi.« »Bistvo in naloga umetnosti, ni predstavljati golo realnost, ampak nekaj višjega.« Aristotelov nauk, da je treba posnemati naravo, dovoljuje samo glede oblike. Larpurlartizem je zavrgel, prav tako načelo, da umetnost ne sme biti tendenčna: »Umetnost v umotvoru ne predočuje v prvi vrsti slučajnosti, ampak upodablja in poobčuje ideje in nazore.«

O Mahničevi polemiki s slovenskimi pisatelji bi bilo preobširno pisati. Opozorili bi samo na nekatera dejstva, na katera slovstveni zgodovinarji pozabljajo in na krivice, ki mu jih delajo.

Mahnič je bil prepričan, da krivi nauki, ki prihajajo iz sodobne filozofije v slovstvo, odtegujejo mladino Bogu in kršč. načelom. S tega stališča je sodil in deloma obsodil slov. pisatelje: Stritarja, Gregorčiča, Tavčarja, Aškercu in druge. Ze v l. letniku RK piše, da »sploh ne spada v naš list pesnike z lepovslovnega stališča ocenjati. Naš smoter je prav za prav drug: pojasniti duševno obzorje, do

katerega se je pesnik povzpел in posebno določiti, kaka so njegovi nazori, ako jih primerjamo s krščansko resnico.« V »Dvanajstih večerih« je zapisal: »Razodenite že enkrat vi, brezverci, jasno svoje protikršćanske nazore, katere znate tako previdno skrivati.« Mahnič je hotel jasnosti in zmage katoliških načel tudi v umetnosti, toda napako je storil, ko je v »Dodatkih« postavil trditve, da ni pravi slovenski pisatelj, kdor Slovcem, ki so že 1000 let katoliški, vero spodkopuje. Napačno je načelno istovetil pojma Slovenec in katoličan, kar pa lahko iz zgodovinskega razvoja razumemo: saj je slovenska kultura rastle ob krščanstvu. Razen tega se je Mahnič oziral samo na ideje, na misli in po njih dela sodil. Ker je zrasel skladen z objektivnimi kat. načeli, ni imel smisla za subjektivizem posameznikov, njegov intelektualizem je preglasil v njem psihologa. S praktično uporabo svojih pravih nazorov, ki jih za njim zastopa tudi dr. A. Ušeničnik, je povzročil nekaj nepotrebnih preprirov, a prav s tem je ustvaril ugodna tla, da se je mogla razviti hoteno katoliška literatura. Da je na obliki pozabljal, dasi je načelno njeno važnost pravilno poudarjal, priznava sam v Hrvatski Straži: Kritik HS (— namreč Mahnič) se je omejeval na idejno stran, da bi razgalil načelni kaos, rade volje pa prepuščamo estetikom, da izrekajo svoje sodbe tudi o estetični plati književnih proizvodov; naj nikomur ne priznavajo naslova pesnik, ako ni tudi po obliki dovršen, zakaj le s temeljito in strogo kritiko se narodu vzgajajo klasični umetniki.

Mahničev boj v literaturi je bil enostranski: nasprotnika, s katerim bi se spoprijel, ni

bilo. Le psovke in pamleti so bili odgovor njegovim filozofskim izvajanjem. Zmerjanje je pač najcenejša, a tudi moralno najpodlejša metoda polemike. Poudariti je treba tudi, da Mahnič nikogar ni napadel kot osebe, pač pa kot nositelja nekatoliških idej.

Mahniču očitajo, da je ubil Gregorčiča. Izidor Cankar pa ugotavlja, da je ta trditev dandanes samo še prazna bajka.

In dr. Ivan Pregelj priznava: Za Gregorčičem je Mahnič zrastle kot drugi velik in važen ud slovenske pismenosti iz Goriške.

MAHNIČ PRI HRVATH

Dne 27. marca 1897 je bil Mahnič ustoličen za škofa na Krku. V polni meri se je zavedal poslanstva škofa-pastirja, ki mora poznati svojo čredo. Zasedoval je vsa gibanja v škofiji, bral stalno vodilne politične liste in leposlovje, da je poznal položaj, in da je lahko pravočasno pripravil protiakcijo.

Mahniču očitajo, da ni imel smisla za narodnost. Njegova dela pa pričajo drugače. Vlada je upala, da bo z njegovo pomočjo zelo lahko odpravila v krški škofiji glagolico, toda Mahnič se ni udal. Tožili so ga v Rimu, kakor Cirila in Metoda in tudi on se je opravičil. L. 1902 je celo ustanovil »Staroslavensko Akademijo« za proučevanje glagolice. Mahnič je uknil v svoji škofiji italijansko uradovanje in uvedel hrvaščino, škof. list, ki je sprva izhajal ves latinski, polni s hrvatskimi spisi. Končno izhajajo v latinščini samo še odloki sv. Stolice. Za časa okupacije je edino krški ordinariat dopisoval z italijanskimi oblastmi v hrvaščini. Sicer so mu nagajali, zavračevali rešitve, a klonil ni. Tri leta

se je boril za pravico poučevanja verouka v hrv. jeziku, škofje so njegove zahteve podprli: zaman! Nato je prepovedal duhovnikom vsak stik z oblastmi, učitelje pa, ki bi se drznili poučevati verouk, je izobčil iz Cerkve. In vlada, ki se ni uklonila sklepu škofovske konference se je morala umakniti pred Mahničem: pouk verouka v hrvaščini je bil dovoljen.

Mahnič je spoznal važnost tiska. Hotel pa je biti neodvisen. Razpisal je delnice, ki so jih večinoma kupili njegovi duhovniki in tiskarna Korykta je bila ustanovljena. V njej sedaj tiska škofijski list Acta curiae Veglensis, tiska nabožnoascetski list za duhovščino: SS Eucharistia — poznejšo Svečeniško zajednico, izdaja Hrvatsko Stražo, dijakom tiska Luč, za propagando pa brošure in letake.

Ko je Hrvatom uspelo, da so dobili svojo gimnazijo v Pazinu, so s konviktom skušali ohraniti predpisano število dijakov. — Za zgradbo je Mahnič ponudil Feretičevu študentsko, ki je bila namenjena za krško semenišče. Ko so prosili podpore dijaško podporno društvo, so naleteli na odpor liberalcev, ki so začeli na veliko pridobivati člane, da bi pri glasovanju prodrli. Oboroženi s polnomočji začnejo glasovati. Ko končajo, vstane župnik Frulič in glasuje v imenu 4000 članov. Nadaljnje glasovanje je bilo nepotrebno. Mahnič je namreč nekaj dni poprej zvedel za liberalne nakane, takoj natiskal pristopnice in jih poslal po župnijah. Tako je s Korykto omogočil zgradbo konvikta.

(Dalje prihodnjič.)

Vsem naročnikom, čitateljem in prijateljem „Straže v viharju“ želimo vesele velikonočne praznike!

Uredništvo in uprava.

V Rimu se bo na željo sv. očeta vršilo mednarodno zborovanje katoliških zdravnikov za velikonočne praznike od 28. do 31. marca t. l. Obravnavali bodo: 1. današnje zdravniško vedo in njen odnos do okrožnice »Casti connubii (o zakonu), 2. vlogo laikov-zdravnikov v KA in 3. dokončno izvedbo organizacije osrednjega tajništva narodnih zdravniških društev.

V Parizu se bo vršil od 16. do 18. maja t. l. mednarodni kongres krščanske družine, ki ga organizira francosko »Društvo za krščanski zakon«. Govorili bodo o stalnosti družine, o vzajemni vlogi Cerkve in države, o zakonski npravnosti, o evgeniki, reševali bodo vprašanje o odnosu Cerkve do družine, države do družine, o pripravi za zakon, o oblikovanju javnega mnenja in o družinskem apostolatu.

Na praznik sv. Jožefa je sv. oče Pij XI. izdal okrožnico o boljševizmu. Ta okrožnica je že devetnajsta za časa njegovega pontifikata.

Iz naših časnikov Samo za obrambo?

»Neodvisnost«, tednik za javna vprašanja, je v svoji številki z dne 13. marca najbrž pozabil, da je javen list. Drugače si namreč ne moremo razlagati, da si je upal napisati v uvodnem članku »Stanovski sistem« toliko neresničnih dejstev in odkriti tako klavrno sliko piščevega poznanja socialnega vprašanja. Morda pa se zanaša na nepoučenost svojih bralcev in jim, če mu toliko zaupajo, nudi neresnična ali zavita dejstva kot čisto resnico? Da meša papeške okrožnice in zadnje pastirsko pismo naših škofov v en koš s fašizmom, ni nič novega. Tega smo vajeni pri naših marksistih in levičarjih, in je Ljotičev Zbor samo nov člen v seznamu teh »fašistov«. (Morda bi bil pisec tako prijazen in nas razveselil še s svojo filozofijo o fašizmih?) Pravijo, da se pes spozna po lajanju. Menda bo že prav. Toda, da pisec politične stanove zamenjuje z gospodarsko organizacijo cehev, da enači srednjeveško stanovsko ureditev s fašistično ureditvijo države in podobnega mnogo, ne dopušča več možnosti, da bi tako pisanje označili samo kot naivno. Da ideologije stanovske ureditve države ne pozna, nas ne preseneča. V tem so si mnogi enaki: zabavljajo, zmerjajo, podtikajo, da bi pa tudi svojemu nasprotnu mnenja preštudirali, jim še na um ne pride. Samo katoličani so tako poztvovalni, da se tudi skozi Marksa pregrizejo. Toda vsaj toliko bi pisec pa že lahko vedel, da imajo vsi načrti za stanovsko ureditev države poleg gospodarske zbornice še politični parlament.

Ta documentum paupertatis sicer ne bo škodil nikomur, ki je le količkaj študiral socialno vprašanje, toda zavajanje nepoučenih in mešanje pojmov je zločin nad onimi, ki jim

Naši simpatizerji s Sovjetsko Unijo skušajo vedno tolmačiti njeno silno oboroževanje samo kot mero previdnosti v svrhu obrambe proti napadu zapadnih »fašističnih« držav. Sovjetski listi sami pa ta dejstva zanikajo, ko na ves glas poročajo ob 19. obletnici (23. II.) ustanovitve rdeče armade, da bo rdeča armada, izpopolnjena in oborožena do skrajnosti, nositeljica svetovne revolucije. Torej ne obramba, temveč napad na ves svet! Zapadna diplomacija in tudi večina merodajnega evropskega sveta je uspavana po »miroljubnih« izjavah sovjetskih diplomatov, v Sovjetiji pa se pripravlja ogromen aparat svetovne revolucije — rdeča armada, ki bo pomedla z vsemi uspavanci, če se ne bodo pravočasno zdramili in zavedli nevarnosti.

življenje ni dalo možnosti tolike izobrazbe, da bi lahko sami o takih rečeh sodili! Tudi v pisanju mora priti do izraza socialni čut in predvsem resnica!

Na zahtevo romunskega prosvetnega ministra je »Sveti sinod« romunske pravoslavne cerkve prepovedal duhovnikom prisostvovati posvetitvi političnih strankarskih zastav in politične govore.

Prihodnja številka »Straže v viharju« izide dne 8. aprila t. l.

Prosimo,

da se naročniki in čitatelji „Straže v viharju“ spomnijo nanjo ob praznikih s tem, da poravnajo naročnino in prilože nekaj dinarjev za tiskovni sklad. S tem ji bodo omogočili redno izhajanje

Obiščite
mlekarno

Gorenjskih
mlekarskih
zadruge v Naklem

kier Vam postrežejo s toplim in mrzlim mlekom, s čajnim maslom »DETELJICA« in s siri vseh vrst!

Poslovalnice
v Ljubljani, v
Kranju, na
Ilesenticah, v
Trzinu t. d.

Književnost

POMARANČE

Vas leži na hribovitem svetu, tik velikega viadukta, na ovinku železniške proge. Pod vasjo so njive, a nad progo trtja in zidanice — česa prav za prav še manjka? Podružniška cerkev, pokopališče, breg, šola in fara niti preblizu niti predaleč. Edino kamenja je nekoliko čez mero.

Res — tista sončna, brezskrbna leta po vojski ni vas skoro ničesar pogrešala. Zlasti mi otroci smo živeli menda ob samem smehu, igrah in potepanju. Nikogar se nismo bali. Učiteljja smo večkrat okeпали kar takole iz občestnosti. Sankali smo se iz vrh Rodin, po oledeneli cesti je šlo kot blisk in marsikatere sami so se razbile na ostrih ovinkih.

A izmed vsega je bil vsakoletni vuzem nekaj najlepšega. Hodili smo okrog starih tet in stricev in prosili pisank. Nabrali smo veliko jabolk in tudi denarja in tisti denar smo skrbno spravili. Barvali smo jajca, a zelo enostavno. V krop smo dali rjavih čebulnih luščin in tako je bela barva izginila. Kdor se je hotel bolj postaviti, se je trudil z voskom in napravil vsakdanji napis. Ni nam bilo za kako umetniško izdelavo belokranjskih pisanic — kdo bi mislil na kaj takega!

Sobotna vstajenjska procesija ni bila nikdar brez nas. Toplo aprilsko vreme, cvetje in suha pot — vse nas je prignalo v mesto. Morda je bila še važnejša čudovita, zveneča godba in svetlikanje rumenih trobent. Zadržani smo gledali napihnjene rdeče obraze ali dostojanstveno potrkavanje po obeh bobnih. Za godbo so korakali gasilci v težkih čeladah in s sekiricami za pasom — mirno, odločno, resno, vsi kot eden. Nato so prišli drugi, fantje v rdečih srajcrah in nekako nataknenih suknjičih, kragulja ali kakšna peresa so bila postrani pripeta na čepice — vse je šlo mimo v taktu grmeče muzike. Dekleta v belem in

plavem, vse enako oblečena, so se zibaje zvrstila za njimi kot pomladanske cvetke. Poklekali smo v prah in se trkali na prsi. Pred nami so štirje nesli nebo, pod njim pa je bil med obema kaplanoma župnik z zlato monštranco. Obraz mu je drhtel v smehljaju in gledal je nekam predse. Prijetno je zadišalo po kadilu. Donela je mogočna pesem o vstalem Jezusu. Nad razkritimi glavami so vihrala bela, sinja, rdeča bandera in se je lovilo sladko, veličastno pritrkavanje zvonov. Najlepše bandero je bilo tisto, ki ga je vsako leto nosila prednica Marijine družbe Mihelčeva Tončka. Zanj je bila takrat edina prilika, da je imela okorne roke v belih rokavicah.

Vračali smo se zmerom s polnimi žepi pomaranč — o, tiste čase je bilo dosti dinarjev. Mislili smo na drugi dan, ko bomo pri sekanju lahko zaslužili še več, nego smo dali zanje, in razen tega bomo užili sladek, sočen, prijetno dišeč sad.

Jožkov, Janezkov, Tončkov, Franckov in drugih nas je bilo okrog dvajset — to je bila večinoma zadnja predvojna »generacija«. Glede sekanja je bil na najboljšem oziroma najslabšem glasu Bregarjev Hanžek, smrkavec, ki je vedel za vsako gnezdo, za vsako zgodnje sadje in je zmerom brez večjih nezdov izkoristil svoje talente.

Tale Hanžek se je dva tedna pred vuzmom vadil v sekanju. Postavil si je za skednjem krompir, ki je bil že poln klic, pomerjal, zamahoval — in roka se mu je vila kot le kaj. Videl je, da pojde dobro, kadar bo šlo zares. Da bi si pa še bolj zagotovil uspeh, si je prvič opilil novec, drugič pa je pustil ležati svoje pomaranče več dni na peči. Čemu se je potem čuditi, ako so dinarji s teh pomaranč odletavali kot od žoge, in sicer v njegov žep?

Na ozelenem vrtu tik proge nas je bilo kakih deset paglavcev, ki smo gledali samo na to, da bi čim več zaslužili s svojimi pisan-

kami. Veter je pihljal in otrsela cvetje z velikih jablan. Ko je privozil tovorni vlak, smo ga malomarno gledali, temu ali onemu črnogledemu železničarju pokazali spačen obraz — in rdeči vagoni, pod katerimi so se šibili pragovi in tračnice, so se skrili za ovinkom.

V žepu sem imel dve jabolki in lepo, debelo pomarančo. Nanjo sem najbolj računal. Tri dinarje je stala, imela je rdečkasto kožo — take z rdečim mesom so najboljše. Za sekanje smo imeli posebno lestvico: jabolka po krono, pomaranče po dinar — seveda se je moral novec skriti, medtem ko se ni za jajca nihče zmenil.

Računal sem: »Če se dinar trikrat ne skrije, sem pri svojem. In potem imam pomarančo zastoj — in kar pride zraven, je dobiček.« Komaj sem izvlekel debeli sad. Srce se mi je smejalo. Niti pomislil nisem, da bi jo mogel izgubiti.

»Dinar — skrit,« sem pomislil.

Bregarjev Hanžek si jo je strokovnjaško ogledal, se zadovoljno nasmehnil in se prebrisan ozrl.

»Velja.«

Postavil jo je na tla, ostali smo napravili krog in sedaj sem začutil tesnobo. Hanžek se je razkoračil, mižal z enim očesom, pomerjal, kovanec, nešteto krat umil v sladkem soku, se je blestel, roka se je dvignila in zamahnila. Iz pomaranče je brizgnil rdeč curek. Hanžek jo je hitro pobral, obliznil, se zasmejal in jo spravil. Zabolelo me je po vsej notranjosti.

Danes ni več tistih Jožkov, Janezkov, Tončkov in Franckov. Eden je umrl, dva sta pri vojaki, eden mesarski pomočnik, ta se uči za peka, oni je šofer, drugi zopet je stražnik daleč od doma, dva sta v šolah, a Hanžek je v Argentini. Ko se o božiču ali vuzmu po trije, štirje sestanemo, ne vemo, kaj naj prav za prav govorimo. Da je težek čas, čuti mo vsi in se nam gabi premlevati to bridko dejstvo.

Prav za prav so še Jožki, Janezki, Tončki in drugi, a ti so drugačni, nego smo biti pred petnajstimi leti mi. Ni več toliko smeha in iger. Pomaranče so zelo redke, kvečjemu vidiš uvela jabolka. Toda nihče jih noče sekati.

Ampak malim nečakom in nečakinjam bom letos kupil teh sladkih južnih sadov in bom najbrž tudi sekal, čeprav bo padel kovanec pol metra stran. Naj imajo koš in hruške — vuzem mora biti.

ASKERČEVA BIBLIOGRAFIJA

Zgodovinsko društvo v Mariboru je kot 4. snopič Časopisa za zgodovino in narodopisje za leto 1935 izdalo 120 strani obsegajočo Askerčevo bibliografijo, ki jo je z veliko skrbjo in trdom sestavila Marija Boršnikova. Ob petindvajseti obletnici smrti tega, v umetniško literarnem in osebnostno človeškem oziru tako svojstvenega slovenskega književnika imamo pred seboj kronološki seznam vsega, kar je Askerca ustvaril, kar so prevajali v tuje jezike ali uporabili v glasbi. Dalje je omenjena vsa korespondenca med Askercem in sodobniki. Sledi literatura o Askercu in še druge podrobnosti. Na koncu je na posebnem papirju deset slik iz njegovega življenja. — Človek, ki bo hotel študirati dobo, ko se je porajala v slovenski vezani besedi plastična, široka epika, zajemajoča snov trajne vrednosti iz slovenske zgodovine in folklorne, ali z drugo besedo Askerca, ne bo mogel mimo pričujoče knjige. Saj je kronološka bibliografija prednostna lestvica umetnikova in kot taka seveda kaj zanimiva. S tega vidika o Askercu lahko trdimo, da je svoje najzvirnejše in najlepše balade in romance napisal kot duhovnik, medtem ko njegovo kasnejše delo trpi zaradi zavestne tendence in svobodomiselnosti borbenosti.

Obiščite našo Zadružno klet, Kongresni trg 2 •

Dobra in cenena hrana • Pristna vina vseh vrst • Točna postrežba